

Lengte

20 km

Start- en eindpunt

herberg Oud Holset
Holset 54
6295 ND Lemiers

Openbaar vervoer

 Buurtbus 59 Arriva,
Lemiers - Vaals, Bushalte
Hotel Mergelland, Holset
100, 6295 ND Lemiers (Vaals)

Parkeren

 Herberg Oud Holset,
Holset 54, 6295 ND Lemiers

Horeca

 herberg Oud Holset
Holset 54
6295 ND Lemiers

 café-restaurant 't Klukske
Holset 44
6295 NC Lemiers

 boscafé 't Hijgend Hert
Harles 23
6294 NG Vijlen

 Horeca op de Vaalserberg.

Routemaker

Charles Aerssens

Versiedatum

06-11-2023

Zuid - Limburg

Deze dagwandeling kan bestempeld worden als een pittige bergwandeling met als uitdaging de beklimming van de hoogste 'bergtop' van Nederland, de 322 meter hoge Vaalserberg. De verrassende route met stevige klimmetjes en soms steile afdalingen doorkruist het Zuid-Limburgse heuvelland in het grensgebied met Duitsland en België. We vertrekken vanuit Holset langs de watermolen Frankenhof aan de Zieversbeek. Bij Kasteel Vaalsbroek gaat de route met een kleine afzink naar Hoeve De Linde richting Vaals om dan de klim naar de Vaalserberg (323m) in te zetten. Door het bosgebied op de grens van Nederland en Duitsland langs de oude grensmarkering bereiken we in een pittige klim het Drielandenpunt, waar Nederland, Duitsland en België samenkomen. We staan nu op de top van de Vaalserberg (322m). Dan volgt een afdaling naar de pasovergang bij Wolfhaag om van hier met kleine dalingen en korte klimmetjes de route langs de grens met België en het Schimperbosch en het Malensbosch te vervolgen tot aan de drukke Epenerbaan. Hier beginnen we aan de steile afdaling naar het gehucht Cottessen en het Geuldal. De route voert ons op de oever van de Geul voorbij aan het geologisch monument Heimansgroeve. Dan begint de steile, inspannende klim naar Camerig en vandaar naar het hoogste punt in het Vijlenerbosch bij bosgebied Zevenwegen (280m). Voor het laatste traject is Boscafé 't Hijgend Hert nog een ideale pauzeplek. Van hier rest enkel nog de afdaling door het Holsetterbosch met een klein klimmetje net voor Holset terug naar het startpunt in Holset.

Routebeschrijving

1 De wandelgids 'De mooiste bergwandelingen van Nederland' is basis voor een langere en pittigere dagwandeling door het Zuid-Limburgse land. Zo zal de route ons ook op een traject langs de Geul en door het Vijlenerbosch voeren. We vertrekken vanaf Restaurant Herberg Oud Holset en wandelen langs R.K. Kerk H. Lambertus de H. Genoveva naar rechts zuidoostwaarts over het autovrije asfalt van het Ulangats. Al meteen wordt de afdaling ingezet. Bij een wegwijk gaat de Ulangats over in de Weijerweg brengt ons tot aan de Zieversbeek. Hier aan de Zieversbeek in het buurtschap Weijerhof ligt aan de linker zijde de toegang net infopaneel naar de gerestaureerde watermolen Frankenhof. Met de bocht naar rechts vervolgen we de route langs de stuwvijver van de Zieversbeek. Aan het einde van de Weijerweg komen we op de T-splitsing met de Eschberg, waar we even naar recht wandelen tot net voor Kasteel Vaalsbroek. Naar links begint de klim over de Schuttebergsweg langs Kasteel Vaalsbroek, gelegen aan onze rechterzijde. Aangekomen op de kruising met de Meelbroekerweg staan we bij het oorlogsmonument, dat herinnert de omgekomen inwoners van Vaals in de Tweede Wereldoorlog. We slaan linksaf langs de monumentale Limburgse carréboerderij Hoeve De Linde. Voor deze boerderij langs wandelen we naar links en volgen het onverharde pad in de richting van Vaals. Het eerste stuk daalt licht tussen de fruitbomen, maar na een paar honderd meter wordt opnieuw de klim ingezet. Tussen de bomen door gaat de route over de Linderweg, een holle weg. We negeren het pad naar links en blijven op de Linderweg. Bij het wegwijk komen we op de Nieuwe Hertogenweg. Deze drukke weg, die voor het gemotoriseerde verkeer naar de Vaalserberg en het Belgische Gemmenich voert, volgen we een stuk over het trottoir naar rechts tot onder het viaduct door. Hier wandelen we rechttuit en gaan met de bocht naar rechts. De Nieuwe Hertogenweg gaat dan over in de Viergrenzenweg.

2 Op de Viergrenzenweg gaat de route linksaf langs de parkeerplaats en we verlaten het asfalt en volgen het bospad naar links (traject Krijtlandpad) dat ons direct naar het Drielandenpunt zal leiden boven op de Vaalserberg. Het is een pittige klim die pal langs de Nederlands-Duitse grens voert. Op enkel plekken wordt de route gemarkeerd met opmerkelijke grenspalen met de Duitse en Nederlandse driekleur. Het is 2 kilometer tot top van de Vaalserberg passeren we KNP34, KNP 35. Het meest opvallende is een oude grenssteen, een zogenaamde Adelaarsteen, in de buurt van de Wilhelminatoren, op zo'n 300 meter van het Drielandenpunt, bij grenssteen 193 H. Nog even volhouden en we bereiken de hoogste top van Nederland: de 322 meter hoge Vaalserberg, het symbolisch Drielandenpunt met Nederland, Duitsland en België. Hier op deze plek bij KNP36 komen ook een groot aantal wandelroutes samen, zoals het Krijtlandpad en het Hertog Limburg Pad. Langs het infobord van het Hertog Limburg Pad verloopt onze wandelroute westwaarts langs het labyrint over een onverhard pad tot we op een kruising van bospaden komen. Hier wandelen we naar links tot we aan Grenspaal 2 staan en de wandelroute gaat verder westwaarts direct langs de Nederlands-Belgische grens zo'n 50 meter dalend tot aan de Gemmenicherweg bij grensovergang Wolfhaag, de 'pasovergang' naar België. We slaan even linksaf om dan voorbij het voormalige tolhuis, waar vroeger de grensformaliteiten zijn afgehandeld, door te lopen tot we aan de linkerzijde van de straat Grenspaal 3 zien. Hier recht tegenover rechtsaf slaan we de Hoogweg in, die van asfalt na de laatste huizen voorbij de slagboom overgaat in een bospad.

3 Op weg naar Grenspaal 4 volgen we de rode bordjes van Grensroute 6 en komen we aan het Schimperbosch. Nog voor Grenspaal 4 wandelen we langs een monument met op de sokkel een betonnen zuil waarop een kruis voor de hier op 20 maart 1945 gesneuvelde grenswacht Jeu Saive (1924-1945) uit Vijlen. Aangekomen bij Grenspaal 4 voorbij het wegwijk blijven we Grensroute 6 door

het Schimperbosch volgen over de Hoogweg. Na goed 500 meter op de Y-splitsing, waar de Hoogweg naar rechts afbuigt, houdt onze wandeling op de Grensroute 6 links aan. We wandelen hier op de Belgisch-Nederlandse grens aan de zuidkant van het Malensbosch. Na 1,5 kilometer komt er van links de Vieux Moulin wandelroute bij, die gemarkeerd is met een blauwe driehoek. Beide wandelroutes lopen nu gezamenlijk verder tot na ongeveer 500 meter de Grensroute 6 naar rechts afbuigt. Wij blijven de blauwe driehoek van de Vieux Moulin route volgen en tot we uitkomen in een haarspeldbocht op de doorgaande weg van Epen naar Vaals. Deze Epenerbaan is een toeristische route met druk verkeer. Oppassen dus, want we gaan hier rechtsaf! Na goed 100 meter in de richting van Epen nemen we het voetpad naar links. Hier beginnen we aan een steile afdaling naar het buurtschap Cottessen en naar het Geuldal. Afdalend hebben we naar rechts zicht op Hoeve Bellet. We passeren enkele fraaie vakwerkhuisen. Langs de camping van Cottessen gaat het nog steeds bergafwaarts langs Grenspaal 8 tot we aan de Geul komen. Voorbij het linksgelegen natuurreservaat Cottessergroeve staan we meteen bij een doorwaadbare plaats aan de Geul, die hier noordwestwaarts stroomt in de richting van Epen.

4 Voor het bruggetje over de Geul zetten we onze wandeling voort op de oostelijke oever van de Geul en volgen het voetpad door de soms drassige graslanden. We steken de Berversbergbeek over, passeren draaihekjes en bereiken na de oversteek Belleterbeek de rechts gelegen Heimansgroeve. Bij de Heimansgroeve links aanhoudend gaat de route langs de Geul verder tot we aan het volgende bruggetje over de Geul zijn aangekomen. Hier steken we de Lousbergbeek over en verderop de Lingbergbeek. Dan gaat een voetpad naar rechtsaf en beginnen we aan de pittige klim via de steile holle weg naar Camerig. Als we de eerste huizen bereiken, slaan we rechtsaf. We wandelen door het oude pittoresk gehucht, waar een aantal

vakwerkhuisen en vakwerkboerderijen uit de 16de eeuw behouden zijn gebleven. Met de bocht naar links komen we met een fikse klim op een T-splitsing. Naar links bereiken we Epenerbaan. Over de drukke Epenerbaan gaat de route naar rechts tot we na goed 300 meter in een flauwe bocht net voorbij de afslag rechtsaf naar Cottessen en Hoeve Ten Bosch aan de linkerwegkant het bospad kiezen dat ons direct in het Vijlenerbosch leidt.

5 Meteen rechts leidt het steile bospad leidt ons na ongeveer een kilometer klimmen naar de parkeerplaats aan de Zevenwegen. Op deze plek bereiken we het hoogste punt in het Vijlenerbosch. Hier steken we het asfalt over en kiezen voor het bospad met de markeringen van het Krijtlandpad en het Dutch Mountain Trail dat naar rechts in noordelijke richting verloopt door het Kerperbosch. Na de tweede kruising van bospaden, waar het Dutch Mountain Trail van rechts komt, wandelen we rechtuit tot we op de Ruwweg komen. Naar links zien we al voor ons de parkeerplaats van het overbekende Boscafé 't Hijgend Hert. Een moment om heir neer te strijken voor een rustpauze! Weer op weg volgen we opnieuw het Krijtlandpad langs het 't Hijgend Hert tot op de kruising. We slaan rechtsaf en de routemarkering volgend gaat de wandeling langs open terrein en door het Holsetterbosch, waar we ook weer een deeltraject van het Dutch Mountain Trail volgen. Aangekomen op het punt waar het Krijtlandpad en het Dutch Mountain Trail scherp naar rechts afbuigen, wandelen we naar links en dalen we door een holle weg af naar de eerste huizen van Holset. We steken we recht over en wandelen de straat uit tot we rechtsaf weer bij de R.K. Kerk H. Lambertus en H. Genoveva midden in Holset en onze uitvalsbasis Café Herberg Oud Holset staan, waar we onze 'bergwandeling door het Zuid-Limburgse bergland' gestart zijn.

Omgevingsinformatie

Holset

Het pittoreske Holset is een klein dorpje onder de rook van Vaals. Met zijn ongeveer 160 inwoners is Holset waarschijnlijk ontstaan in de vroege Middeleeuwen als een ontginningsnederzetting in bebost gebied. De naam zou zijn afgeleid van Hulisetum", wat zoveel betekent als 'hulstbos'. Maar de geschiedenis van Holset gaat verder terug tot in de Prehistorie. Hier zouden de Eburonen op een heuvel een tempel aan Baal gewijd hebben en er mensenoffers aan hebben gebracht. Rond 360 na Christus zou St. Servatius met weinig succes als missionaris hier hebben gewerkt. In 515 heeft volgens de overlevering St. Falco, Bisschop van Maastricht, de oude tempel van Baal gewijd tot kerk. In 692 bezoeken St. Lambertus en St. Willibrord Holset. In 1626 maakt Holset deel uit van de dan nieuw opgerichte Heerlijkheid Holset en Vaals, die door de koning van Spanje Filips IV (1605-1665), Landsheer van 's Hertogenrade, verkocht wordt aan Adolf Bertolf van Belven. Onder protest van Heer Johan Wilhelm van Schwarzenberg komt de Heerlijkheid Holset en Vaals ruim 30 jaar later, in 1656, onder bestuur van de Staatse Drossaart van 's Hertogenrade. In Holset zijn oorspronkelijk twee schepenbanken geweest: die van Holset en die van de Heerlijkheid Einrade. De schepenbank van Holset is de hoofdbank voor zowel Einrade als Vaals en Vijlen en houdt zitting in de 'Hall', die in 1634 voor het eerst vermeld wordt. De herinnering aan deze schepenbank leeft voort in de aanduiding Aggene Banket van de hoeve bij de Oude Akerweg.

Holset - R.K. Kerk H. Lambertus en H. Geneveva

De kerk bestaat uit een lage, ongelede toren, waaraan een eenbeukig verlengd schip met koor en sacristie zijn gebouwd in Romaanse stijl. Het is een vroeg Middeleeuws zaalkerkje, wellicht uit de 8e eeuw, gebouwd in natuursteen en met een leien daken. Keizer Lotharius III laat de kerk in 1136 vergroten en is daarna nog diverse malen ingrijpend verbouwd tot de huidige vorm. In 1266 wordt de kerk vermeld in een overeenkomst over het recht van preken tussen het predikherenklooster van Luik en dat van Maastricht. De kerk is gewijd aan de H. Lambertus en de H. Geneveva, die hier door de eeuwen heen is vereerd. Bij de restauratie in de periode 1884-1887 wordt de kerk uitgebreid met de Genevakapel met daarin een beeld van de H. Geneveva. Zij trekt nog steeds veel pelgrims. Bij de kerkingang staat een gepolychromeerde houten beeld van de H. Lambertus met staf en open boek uit het midden van de 18e eeuw. Het kerkinterieur heeft een houten Neo-Gotisch plafond uit 1884-1887, dat hersteld is in 1968. Het natuurstenen sacramentshuisje in het koor dateert mogelijk uit ca. 1500. Tot de inventaris behoren verder een marmeren doopvont uit 1673 en een Neo-Romaans hoofdaltaar en zijaltaren uit 1889. In 1861 krijgt het kerkje de beschikking over het oude orgel van de kerk in Wijlre, terwijl Orgelbau Stahlhuth uit Burtscheid in 1920 een nieuw tweemanuaals orgel plaatst. Sinds 1988 beschikt de kerk niet meer over een pijporgel.

Watermolen Frankenhof

Het is een oud industrieel molencomplex, dat sinds 1810 onder deze naam bekend staat en omringd is door enkele vochtige graslanden, die deels met hoogstamfruitbomen beplant zijn. De watermolen wordt gevoed door twee stuwvijvers, waarvan de waterstand geregeld wordt door een sluisje. Al vanaf de 14e eeuw is dit gebied bekend als de Weijer, vanwege de aanwezigheid van vijvers. De industriële geschiedenis van de Frankenhofmolen begint in 1606 als kopermolen, die met waterkracht van twee waterraderen, energie produceert om stampers aan te drijven om koper en messingplaten te pletten voor ketels. Vanaf 1736 komt er een vullerij en spinnerij met lakenfabriek en vullerij, later spinnerij met dekenfabriek. In 1858 wordt de watermolen uitgebreid met een ketelhuis met een stoommachine om extra energie voor de textiel fabriek te leveren. Met staking van het personeel in 1905 besluit de toenmalige eigenaar Merzenich het pand te sluiten. Daarna wordt de Frankenhofmolen verpacht en wordt een graanmolen met woning en boerderij. Na 1950 verliest

de molen zijn functie en raakt in verval tot in 2007 Stichting Limburgs Landschap het industrieel- en landschappelijk erfgoed verwerft. Het Rijksmonument wordt daarna in oude luister gerestaureerd en er is weer sprake van een maalvaardige molen en een tweede stuwvijver.

Kasteel Vaalsbroek

Het kasteel, gelegen in het buurtschap Raren in de Gemeente Vaals, wordt al in 1420 vermeld als zetel van de Heren van Vaalsbroich. Maar er wordt beweerd dat het kasteel oorspronkelijk een jachtslotje van Karel de Grote zou zijn geweest. Veel Limburgse familienamen zijn met het kasteel verbonden. In het begin van de 16e eeuw is Johan Crümmel eigenaar, daarna neemt zijn kleinzoon Willem van Eys het landgoed over. De heren van Eys blijven tot 1733 eigenaar. Dan verkopen de erfgenamen het aan Baron Leonard Joseph van Cortenbach uit Voerendaal. Het huidige kasteel is in 1761 gebouwd door de Akense lakenfabrikant Johann Arnold von Clermont, die zijn fabrieken naar Vaals verplaatst heeft. Hij maakt van het landgoed zijn buitenverblijf en het al bestaande huis wordt een voor die tijd modern en aantrekkelijk slot in Classicistische stijl met inwendig een prachtige afwerking. Het ontwerp van het huis was van de hand van uit Milaan afkomstige architect Joseph Moretti. Rondom het kasteel wordt een park aangelegd in landschapsstijl met een in Lodewijk XVI-stijl gebouwd mausoleum (1788) voor de familie von Clermont, voorzien van een tentdak en een fronton. De familie blijft eigenaar van Vaalsbroek tot 1824. In dat jaar wordt het landgoed gerechtelijk verkocht aan Frederica Veronica Keller, weduwe van Johan David Hasselbach. Door vererving gaat het over aan familie von Massenbach - von der Molen tot er in 1944 beslag op wordt gelegd als vijandelijk vermogen. In 1946 wordt de Stichting Beambtenfonds van de N.V. Staatsmijnen in Limburg de nieuwe eigenaar tot het landgoed in 1974 overgaat aan de Stichting Fonds van Sociale Instellingen te Heerlen. Hierna wordt het kasteel ingrijpend gerestaureerd. Tegenwoordig maakt het kasteel en het landgoed deel uit van een hotelketen.

Adelaarsteen

In de buurt van de Wilhelminatoren, op zo'n 300 meter van het Drielandenpunt, bij grenssteen 193 H vinden we de Adelaarsteen. Deze grenssteen is hier op 19 mei 1789 geplaatst, waarbij uit Aken de burgemeester en twee landmeters tegenwoordig zijn. Uit Vaals komen twee schepenen en de gemeentesecretaris. Deze Adelaarsteen staat tegenwoordig op Nederlands gebied, maar is ooit onderdeel geweest van de markering van het gebied rondom Aken. Al in 1171 laat de Duitse Keizer Frederik Barbarossa rond Aken een stadsmuur bouwen. Een eeuw later wordt een tweede, langere muur om Aken gebouwd, en tenslotte in 1338 besluit men niet alleen de stad Aken, maar ook haar Rijk tegen de naburige adel af te bakenen. Om het gebied wordt een greppel gegraven, die al spoedig de naam 'Landgraaf' krijgt, en die een lengte heeft van ongeveer 70 kilometer. Reusachtige grensstenen, gekenmerkt door de adelaar, worden er geplaatst vanaf 1338, waarschijnlijk tot rond 1450. Hoeveel stenen ooit geplaatst zijn, is niet achterhaald. In 1772 maakt de Akense landmeter Coupzoo in opdracht van de regerende burgemeesters een stadstekening waarop de grensstenen worden ingetekend. Hij brengt er 75 in kaart. In 1979 worden de stenen voor het laatst geteld en er blijken nog slechts 18 stenen aanwezig te zijn.

Drielandenpunt

Op dit punt komen de landsgrenzen van Nederland, Duitsland en België samen. In 1830 is hier tijdelijk tot 1919 een Vierlandpunt geweest. Dan grenst ook Neu-Moresnet aan de deze drie landen. De Viergrenzenweg in Vaals herinnert nog hieraan. Neu-Moresnet ontstaat onder de naam Preussisch-Moresnet als de Gemeente Moresnet in 1816 na het Congres van Wenen (1815) in drie stukken wordt opgedeeld. Het Koninkrijk der Nederlanden neemt daarvan het westelijk gedeelte met het gelijknamige dorp Moresnet, Pruisen het oostelijk gedeelte waar een nieuw dorp Preussisch-Moresnet ontstaat en het middelste gedeelte, de huidige plaats Kelmis, rond de zinkmijn van Altenberg (Vieille Montagne) wordt een condominium onder de naam Neutraal Moresnet. Dit Vierlandpunt blijft bestaan tot en met 1919. Bij het Verdrag van Versailles na WO1 wordt beslist dat het voormalige Preussisch-Moresnet onder de naam Neu-Moresnet bij België gevoegd zal worden. De grenzen tussen België, Duitsland en Nederland zijn op de Vaalserberg nog steeds visueel

herkenbaar. Gebroederlijk staan hier de Duits-Nederlandse grenspaal nr.193 en Belgisch-Nederlandse grenspaal 1 naast elkaar. Op de top vinden we twee uitkijktorens met aan de Nederlandse kant de Wilhelminatoren en aan de Belgische kant de Koning Boudewijntoren.

Vaalserberg

Op het zuidelijkste punt van Nederland is de Vaalserberg met 322 meter het hoogste punt van Nederland. Vroeger bekend als Hubertusberg, die deel uitmaakt van een heuvelrug die zich vanaf Vaals uitstrekt door het aangrenzende Aachener Wald. Daarnaast ligt de Vaalserberg in het verlengde van de Vijlenerbossen, die ook op een hoogte gelegen zijn, maar van de Vaalserberg gescheiden is door de pas op de Gemmenicherweg, ook wel Rue de Vaals genoemd, tussen Vaals en Gemmenich. Hier op deze plek komen ook een groot aantal wandelroutes samen, zoals ook het Krijtlandpad (met 91 km de Koning van de Zuid-Limburgse wandelroutes), het Hertog Limburg Pad (40 km door het oude Hertogdom Limburg) en de Dutch Mountain Trail (een 101 km ruige wandeltocht van langs die Seven Summits).

Oorlogsmonument Jeu Saive (1924-1945)

Dit monument is voor de hier op 20 maart 1945 gesneuvelde grenswacht Jeu Saive (1924-1945) uit Vijlen. Hij is in dienst bij de Nederlandse grenspolitie, Post Wolfhaag en komt om in een vuurgevecht met een Duits SS-commando Unternehmen Werwulf onder leiding van SS Untersturmführer Herbert Wenzel, dat op 19 maart 1945 in de bossen rond Holset wordt gedropt vanuit een op de Geallieerden buitgemaakte Boeing B-17 in een gebied dat al door de Amerikanen bevrijd is. In opdracht van Heinrich Himmler moet deze groep in het kader van Unternehmen Karneval de door de Amerikanen aangestelde nieuwe burgemeester Dr. Franz Oppenhoff (1902-1945) van Aken vermoorden. Hierin slagen zij op 25 maart 1945. Het monumentje aan dit bospad is vervaardigd uit verschillende soorten beton. In de sokkel is een gedenkplaat aangebracht met de tekst: 'Bij het vervullen van zijn plicht voor koningin en vaderland viel hier op 20 maart 1945: Jeu Saive, geboren 23 april 1924'. Op de gedenkplaat is de foto van Jeu Saive aangebracht en zijn dodenprentje. Op de sokkel is verder een kruis en een helm bevestigd.

Hoeve Bellet

Deze hoeve wordt in 1323 vermeld als eigendom van de Abdij van Burtscheid. In 1357 bekrachtigt keizer Karel IV nogmaals de eigendomsrechten van de abdij. De Hoeve Bellet moet het centrum zijn geweest van een Middeleeuwse bosontginning, waaraan de gehuchten Camerig en Cottessen hun ontstaan te danken hebben. De hoeve is hoofdzakelijk opgetrokken uit kolenzandsteen en heeft mooie zadeldaken. Het is de enige geheel gesloten hoeve in de omgeving. Het oorspronkelijk 18e eeuwse gebouw is op veel plaatsen ingrijpend gewijzigd. Boven de poort zien we een steen met het wapen van Anna Carolina Margaretha de Renesse van Elderen, Abdis van Burtscheid, waarop twee schildhoudende leeuwen. Er onder staat de Latijnse wapenspreuk 'Dominus Providebit', wat betekent: 'De Heer zal voorzien' en er boven het jaartal 1732.

Cottessen

Op de topokaart van dit gebied (1760) van Jean Joseph Tranchot (1752-1815), een Franse veldtopograaf die het Duitse Rijnland topografisch heeft vastgelegd, bestaat het gehucht Cottessen uit 14 vakwerkboerderijen en vakwerkhuizen, waarvan Hoeve Bellet vanaf begin 14e eeuw en mogelijk nog eerder het centrum vormt als ontginningsboerderij van dit aanvankelijk beboste gebied. De vakwerkboerderijen zijn aanvankelijk huisvesting voor lijfeigenen, in later stadium pachters, die hand en span diensten aan de ontginningsboerderij verlenen en daarna zijn verzelfstandigd. Aanvankelijk is dit een arme streek en als gevolg daarvan zijn de oude vakwerkhuizen veelal gehandhaafd. Zo is de aan de route gelen Cottesserhoeve een fraai voorbeeld van een dwarshuisboerderij met schuur. Het woongedeelte van de vakwerkboerderij is gebouwd in de 16e eeuw en wordt gekenmerkt door de opbouw met andreaskruisen. Naast het woongedeelte staat een bedrijfsgebouw uit circa 1736. Het pand is een rijksmonument en staat in de Top 100 der Nederlandse UNESCO-monumenten.

Natuurgebied Cottessergroeve

Het door Staatsbosbeheer aangekochte natuurgebied Cottessergroeve is een steengroeve, die gelegen is in een steilwand langs de Geul. Hier komt 'kolenzandsteen' of kwartsiet aan de oppervlakte, ontstaan in de Namurien-periode van het Carboon 330 miljoen jaar geleden. Voor het delven van die stenen is gebruik gemaakt van eenvoudig handgereedschap en voor het transport heeft men gebruik gemaakt van rails en kiepkarren. De gewonnen stenen zijn dan naar een weiland tegenover Hoeve Knops getransporteerd, waar een breek- en zeefinstallatie ingericht is. Na bewerking is het gewonnen product als vuurvaste cement geleverd aan de tot 1982 bestaande N.V. Chamotte Unie te Geldermalsen waar men uit het materiaal vuurvaste kiezelzuurhoudende stenen voor haarden en kachels maakten. Rond 1950 is de groeve zover afgebouwd dat naar ondergrondse winning overgegaan is. Maar in 1960 wordt de ontginning beëindigd en is de groeve als natuurreservaat Cottessergroeve aangekocht door Staatsbosbeheer en wordt als geologisch monument opgesteld voor het publiek.

De Geul

Dit riviertje is 58 kilometer lang en heeft in haar stroomgebied een totaal verval van ongeveer 250 meter. Het riviertje meandert weer als vanouds door het Zuid-Limburgse landschap, nadat vroegere kanalisaties zijn opgeheven, zodat het stroompje weer in haar oude bedding is komen liggen tussen de Zuid-Limburgse hellingen. Het Geuldal is met een oppervlakte van bijna 2500 hectaren een van de omvangrijkste Natura 2000 gebieden in ons land en wordt gekenmerkt door grote hoogteverschillen. In het dal bevinden zich voedselrijke en natte tot vochtige gronden met een afwisseling van hooilanden en diverse bosgemeenschappen. De hoger gelegen, droge hellingen bestaan uit een voedselarme en kalkarme bovenste helft en een wat voedselrijkere onderste helft, waarbij kalkgesteente soms aan de oppervlakte komt. De graslanden en bossen, die hier voorkomen bevatten, orchideeënrijke hellingbossen, kalkgraslanden, heischrale graslanden en begroeiingen op rotsranden.

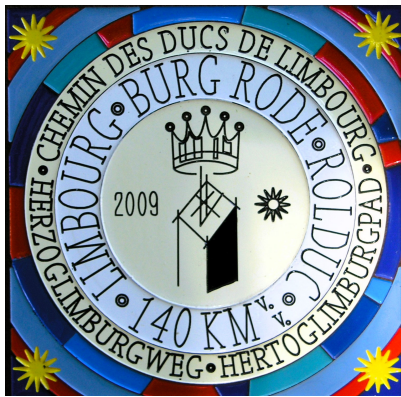
Heimansgroeve

Op een van de uitzonderlijkste plekken in het Geuldal, waar Carboongesteente aan de oppervlakte komt, ligt deze groeve. In dergelijke groeven zijn eeuwen geleden stenen gekapt om kerken, kastelen en boerderijen mee te bouwen. Rechts aan de Geul zien we de kale steile wand, die zich over een lengte van 75 meter uitstrekt. De platen leisteen zijn oorspronkelijk in zee afgezet als klei en vele miljoenen jaren later zijn die inmiddels verharde lagen geplooid. Zichtbaar zijn naar bovenliggende plooien: anticlinalen en dalvormige plooien: synclinalen. Op de leistenen zijn bovenin de groeve zandsteenbanken aanwezig die mogelijk in een kustklimaat zijn gevormd. We vinden hier ook plantaardige fossielen en resten van schelpdieren, schaaldieren en weekdieren. Het is de Amsterdamse onderwijzer Eli Heimans (1861-1914) die door zijn geologische belangstelling Zuid-Limburg tot zijn onderzoeksterrein maakt en hier in 1910 een fossiele schelp van Brachiopoden vindt in het Carboongesteente, waarin tot dan toe slechts sporen van landplanten zijn aangetroffen. Deze vondst van Eli Heimans, die hiermee zijn naam geeft aan deze steengroeve, leidt tot nauwkeurig onderzoek door vakgeologen en zijn in 1911 verschenen boek 'Uit ons krijtland' wordt in wetenschappelijk opzicht als het belangrijkste en waardevolste werk van Eli Heimans beschouwd en als een nog altijd onovertroffen voorbeeld van een natuurhistorische streekbeschrijving. In 1936 wordt de steengroeve onder leiding van de geoloog Willem Jongmans vergroot om geologisch onderzoek te kunnen verrichten. De Heimansgroeve is nu een geologisch monument en wordt beheerd door de Stichting Het Limburgs Landschap. Omdat het gesteente hier erg hard is heeft het KNMI onder de groeve een seismologisch meetstation opgesteld om aardbevingen te registreren.

Vijlenerbosch

Het uitgestrekt 600 hectare grote boscomplex op de hoogste oostelijk plateau tussen Epen, Vaals en Vijlen tussen het dal van de Selzerbeek en het Geuldal bestaat uit een aantal afzonderlijke bosenheden: Vijlenerbosch, Elzetterbosch, Keperbosch, Malensbosch, Schimperbosch en

Holsetterbosch. Het hele gebied bestaat uit door de natuur gevormd loofhoutbos, dat gedeeltelijk uit hakhout bestond, gedeeltelijk bezet was met een boométage waaronder hakhout. Hier heeft voor de eerste maal in Nederland herbebossing plaatsgevonden op planten sociologische grondslag. In 1940 verwierf Staatsbosbeheer het 220 ha grote Vijlenerbosch, waarvan de geschiedenis gaat terug tot in 1319. In dat jaar schenkt Arnold van Gymenich, Heer van Setterich, het Vijlenerbosch met aanhorigheden aan de Abdij van Burtscheid. Zo is het bos lange tijd in gemeenschappelijk beheer door de Noaberschap der Villender Rotten, de buurtschappen en gehuchten Camerig, Cottessen, Ginsterberg, Mamelis, Rott en Vijlen. Uit de oude horigheid verhoudingen stamt nog het collectieve gebruiksrecht op het bos, dat bij de inwoners van Vijlen lag. In 1539 sluiten de Abdis van Burtscheid en Vijlen een overeenkomst en een bosreglement dat aan strenge regels gebonden is. Op het juist naleven van de regels wordt door twee boswachters controle uitgeoefend. Met de komst van de Franssen in 1742 raakte de Abdij van Burtscheid het bos kwijt en ontstaat er een langdurige strijd tussen de Gemeente Vaals en de Noaberschap om het bezit van het bos. Pas in 1940 komt er een einde aan de Noaberschap der Villender Rotten en verwerft Staatsbosbeheer het 220 ha grote Vijlenerbosch. In het Holsetterbosch gelden de oude bosrechten nog steeds. Dit bos is nog steeds eigendom van het gelijknamige gehucht.

De Vaalserberg Route, 20 km

aangemaakt voor: Charles Aerssens

Copyright Topografische Dienst Kadaster, Emmen

